

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

“ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ,,

(Ա. Կիր. զկնի ծննդեան)

(Ա. Տիմ. Ա. 1-11)

Քրիստոնէական կրօնի ամենէն բարացուցական առաւելութիւններէն մին է եղած տնտեսելու՝ այսինքն ոչ թերեւս ու արժէքները ներդաշնաւորելու այն ոգին, որ անոր մէջ երեւան եկած է շատ կանուխէն, աւետարանական կեանքի արշալոյսին նոյն իսկ:

Այդ ոգին, սկիզբէն իսկ, ամենէն կենդանի արտայայտութիւնը եղած է Եկեղեցին, որ, իբրեւ Հաւատքի և Սիրոյ կեանքի զործարանաւորութեան դրութիւն, առաջին վայրկեանէն իր հովանիին ներքիւ խմբած և դասաւորած է Աստուծոյ Թագաւորութեան սկզբունքը ապրուած փորձառութեան մը վերածելու համար անհրաժեշտ եղած բոլոր պայմանները:

Հաստատութիւն մը եղած է ան, Եկեղեցին, բառին նիւթական և բարոյական կրկնակ իմաստներովը, այսինքն տուն մը և տնտեսութիւն մը միանգամայն, կամ, աւելի պարզ օրինակի մը զիմելով, շէնք մը (édifice) և շինութիւն մը (édification) նոյն ատեն: Առաջինը սրբարանն է, այսինքն աղբիւրը, երկրորդը՝ սրբութիւնը, այսինքն աղբիւրացած զօրութիւնը:

Ո՛չ մէկ կրօնքի մէջ այդ երկուքը, պատկերն ու մտածումը, կամ իրն ու դադափարը այնքան ընդգոգուած՝ ընդգրկուած են իրարմէ, լրացնելու համար զիրար, ինչպէս հոգին ու մարմինը, որքան քրիստոնէութեան մէջ: Շէնքը հոն այլ ևս խորհրդանշան մըն է միայն, բացատրելու համար շինութեան բարոյական իմաստը:

Եկեղեցին կեանքն է ոչ միայն քրիստոնեայ համայնքին այլ նաեւ անհատին. «կենդանի Աստուծոյ տաճար» է նա որ կրցած է զործի, այսինքն սիրոյ և սրբութեան վերածել իր հաւատքը. ու Եկեղեցին, իբրեւ դրութիւն, հաւատքի զործունէութեան հանդիսարանն է, ուր Աստուծոյ ու մարդուն զործակցութեամբ կ'իրագործուի «չնորհաց տնտեսութիւն»ը:

Աստուածային է ան. վասնզի կարելի է տեսնել Աստուծոյ, այսինքն մարդկօրէն բացատրել անոր ո՛չ ծագումը, ո՛չ կազմութիւնը և ոչ զործունէութիւնը: Անոր համար է որ ոչ միայն մեր կրօնական ըզգացումը դայն, իբր շէնք, կը համարի «Տուն Աստուծոյ», այլ նաեւ՝ իբրեւ շինութիւն՝ Առաքեալը կը կոչէ դայն «Տնտեսութիւն Աստուծոյ»:

Աստուծո՛յ տնտեսութիւնն է ան, իբրեւ մեր փրկութեան համար իրմէ հաստատուած դրութիւն մը կամ տնօրինուած միջոցներու ամբողջութիւն մը, ու շնորհաց տնտեսութիւն՝ երբ դիտենք դայն իբրեւ քրիստոնէական կեանքին մէջ իրականացած չնորհներու այսինքն ոչ թերեւս և արժէքներու ներդաշնաւորման միջոց մը՝ Աստուծոյ ծառայութեան համար կատարուած զործունէութեան մը միջոցին:

Եւ այդ է իսկապէս իր ամենէն յատկանշական նկարագիրը: Անոր շնորհիւ է որ մարդկային կեանքը, խաչին հովանիին տակ, ի սկզբան անդ մանաւանդ, առաւարդար և զօրեղ գնացքի մը ուղղութիւնը, երբ Եկեղեցին տակաւին անկախ էր աշխարհի քաղաքական ազդեցութիւններէն և նոյն իսկ նշաւակ անոնց ոսթոսութեան եւ հալածանքին: Ու հակառակ որ, դարերու երկար ճամբուն վրայ, աւելի կամ նուազ երկար ատեն ու բուռն Թափով պարաւանդուած մնաց ու թերեւս կը մնայ տակաւին այդ ազդեցութեանց տակ, ան կը պահէ սակայն միշտ այդ ոգին, եթէ ոչ բոլորովին ի կիրառութեան, այլ կատարելապէս ի զօրու, իբրեւ իր լինելութեան պատճառը նոյն իսկ բացատրող անհրաժեշտ հանգամանք մը:

Անոր այդ բարձր կոչումին զիտակցութեամբն է որ անոնք որ Աստուծոյ կամքին զործաւորները եղան Եկեղեցւոյ կազմակերպութեան առաջին աշխատանքներուն մէջ, Առաքեալներն ու իրենց յաջորդները, սրտագին խնամքն ունեցան ոչ միայն ճշդելու և ճշգրտելու այդ ոգին նկարագրելու, այլ նաեւ հակելու որպէսզի անեղծ մնայ ան իր իսկութեանը մէջ:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ, ՍԷՐ և ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ. ասոնք են, ըստ տնտեսութեան Առաքեալին, այն երեք գլխաւոր և էական պայմանները, որոնց շնորհիւ «Աստուծոյ տըն»

տեսութիւնը, Եկեղեցին, պիտի կարենայ մնալ պայծառ և հաստատուն:

Առաջինը, ճշմարտութիւնը, հիմն է անոր կազմին. աստուածային յայտնութեան վրայ բարձրացած գիտութիւնն է որ պիտի լուսաւորէ հաւատքը: Պէտք է խորշիլ տարրեր վարդապետութիւններէ (= չլինել օտարութեամբ), որոնք ոչ միայն չեն կրնար շարունակել և ամրացնել Աւետարանի քարոզութեամբ սկսուած գործը, այլ ընդհակառակն սնամէջ և նոյն իսկ վնասակար հետազօտութեանց մէջ կը վատնեն՝ կը սպառեն ուշադրութիւնը:

Երկրորդը, Սէրը, նպատակն իսկ է անոր. բայց ա՛յն սէրը՝ որ կը բղխի մաքուր սիրտէ, և զոր չի պղտորեր ոչ մէկ անձնահաճ տնչանք. ա՛յն սէրը՝ որ կը ծնի Աստուծոյ և ընկերին հանդէպ ուղիղ ընթացք ունեցած լինելու, և մէկին և միւսին դէմ մեղանշած չըլլալու ներքին մաքուր գիտակցութենէն (= բարի միտք), և ա՛յն վերջապէս՝ որ հաւատքէն կուգայ ուղղակի, և Աստուծոյ առ մեզ ունեցած սիրոյն զգացումովը զմեզ կը կապէ ինչպէս նոյն ինքն Աստուծոյ՝ նոյնպէս և ընկերին հետ:

Երրորդը, Սրբութիւնը, կեանքն է Եկեղեցիին: Որպէսզի կարենայ զօրանալ ճշմարտութեամբ և իրականացնել իր կոչումը, Եկեղեցին պէտք է ապրի գերազանցապէս մաքուր մթնոլորտի մը մէջ, Աստուծոյ հոգիին ներգործութեամբը արդիւնաւորուած նոր կեանքին մէջ, որ Աւետարանի վերածնութեան շրջանակն է, պէտք է արմատախիլ ջնջուին այն բոլոր յոռի հակամիտութիւնները, որոնք մարդը կը մղեն մեղանշելու Աստուծոյ պատուիրաններուն դէմ, իրեն համար սովորական արարքներ դարձնելով ամէնէն գարշելի ռճիրները և ամէնէն ամօթալի մոլորութիւնները:

Որպէսզի մարդկային բարոյականը կարենայ ստանալ արդար և զօրեղ գնացքի մը ուղղութիւնը, պէտք է որ ճշմարտութիւնը, սէրը և սրբութիւնը զսպանակեն անոր սարուածքը. վասնզի անկեղծութիւնը, նուիրումը և պարկեշտութիւնը միայն, որոնք ծնունդն են այդ երբեակ առաքինութիւններուն, կրնան ներդաշնաւորել հոգեւոր ոյժերն ու արժէքները քրիստոնէական այն յօրինուածութեան մէջ, որ է «Աստուծոյ անտեսութիւն»ը կամ Եկեղեցին:

Թ. Ե. Գ.

ՀԱՉԱՐԱՄԵԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ(*)

Գ.

Հազարամեայ վարդապետութեան այս բոլոր վերջամեաց հետեորդներուն ուսուցումէն եթէ փորձենք ընդհանուր հաւելութիւն մը հանել, պիտի տեսնենք որ ըստ իրենց հաւատալիքին՝ աշխարհի վրայ նախ պիտի երևի Հակաքրիստոսը [նեո], բայց իր իշխանութիւնը երկար պիտի չը տեւէ, վասն զի անկարելի պիտի ըլլայ իրեն համար դէմ դնել Քրիստոս Թագաւորին, Անոր հոգեղէն ու հրեղէն զօրութիւններուն առջև: Պիտի կործանին նաև երկրի բոլոր Թագաւորութիւնները, մասնաւորաբար Հռովմէական կայսրութիւնը՝ որուն լուծը կ'ընկճէր ու կը ճզմէր տարաշխարհի բոլոր հպատակները, մա՛նաւանդ քրիստոնեաները: Հին երուսաղէմի աւերակներուն մէջէն փիւնիկի պէս պիտի յառնէ նոր Երուսաղէմ մը, զոր ինչպէս ականարկեցինք, երեսկայութեամբ կը նկարագրէ Վառերենիոս եւ որ մայրաքաղաքը պիտի ըլլայ այն Թագաւորութեան որ 1000 տարի պիտի վարէ աշխարհի ճակատագիրը Քրիստոսի աստուածապետական իշխանութեան միջոցին: Այս չրջանին բարիքները պիտի վայելեն նախահայրերը, մարգարէները, արգարներն ու Քրիստոսի հաւատարիմ և անձնուէր բոլոր մարտիրոսները միայն...:

Այս կարգի թերի ըմբռնումներով վարդապետութիւն մը բնաւ չէր կրնար ընդունիլ և պաշտպանել Ընդհանրական Ուղղափառ Եկեղեցին, որքան ալ անոր ճիւղերէն մին՝ Հռովմէականը, իր ծոցն ունենար անոր համակիր ականաւոր դէմքեր, եւ ուրիշ Արեւելեան Եկեղեցիներ, Ասորի, Դպտի, Հայէլ և Հայ, քրիստոնէական հին աւանդութիւններուն նկատմամբ աւելի պահպանողական՝ իրենց անտարրեր կամ վերապահ կեցուածքով գիտին մը թողած ըլլային անոր...: Եկեղեցին իր իսկական գիմագիծը պահպանելու համար, իր հոգեւորնը կարագրին հանգամանքով ու քրիստոնէութեան պետական կրօնք հռչակուելուն և այլ

(*) Սիրն, 1931 էջ 199—202, 293—295: